

Thema netwerk- en bestandpleegzorg

**PLG
ZORG**
Kenniscentrum

Netwerk en bestandpleegzorg

Inleiding

In 2019 maakten netwerkplaatsingen (plaatsing bij familie of in het sociale netwerk) 73% uit van het totale aantal pleegzorgplaatsingen. Dit aantal blijft jaar na jaar stijgen. Zo bedroeg het in 2016 bijvoorbeeld 61%. Diverse auteurs veronderstellen dat het plaatsen van kinderen in netwerkgezinnen voordelen heeft boven het plaatsen in een bestandsgezin (een gezin dat voorafgaand aan de plaatsing geen enkele band had met het kind en/of diens ouders) (Clark, 1995; Holland, Faulkner & Perez-del-Aguila, 2005; Iglehart, 1994, 2004). Het gaat dan onder meer om het bieden van meer continuïteit (van omgeving, gemeenschap, cultuur...) en het vermijden van plaatsing bij onbekenden (Goertzen et al., 2007; Holtan, Rønning, Handegård, & Sourander, 2005; Strijker et al., 2003; Wilson & Chipungu, 1996). Daartegenover wordt gesteld dat netwerkpleegouders vaak een meer kwetsbare groep zijn: ze zijn over het algemeen ouder, armer, in mindere gezondheid, minder geschoold en vaker alleenstaand dan bestandspleegouders (Ehrle & Geen, 2002; Vanderfaeillie, Van Holen, & Coussens, 2008). Een andere bezorgdheid is dat wanneer er opvoedingsproblemen zijn bij de ouders, dat er mogelijk ook problemen spelen in het (ruimere) netwerk van de ouders (Strijker et al., 2003), alsook mogelijke problemen in afbakening van de rollen en grenzen tussen de pleegouders en de ouders (Strijker et al., 2003).

Voor wat betreft de voor- en nadelen van netwerk- versus bestandsplaatsingen zijn de uitkomsten niet eenduidig (Oosterman et al., 2007; Winokur et al., 2014).

Ouders

Holtan, Ronning, Handegard en Sourander (2005) stelden vast dat het percentage kinderen dat contact verloor met zijn ouders kleiner was in netwerkpleegzorg, maar andere onderzoekers (Berrick, 1997; Strijker et al., 2003) vonden dit verschil niet. Ook in Vlaams onderzoek bleek geen verschil in bezoekfrequentie tussen bestand- en netwerkpleegkinderen (Vanschoonlandt, Vanderfaeillie, Van Holen, De Maeyer, & Andries, 2012). Contacten met ouders verliepen echter vaak beter bij bestandsplaatsingen (Vanschoonlandt, Vanderfaeillie, Van Holen, De Maeyer, & Andries, 2012). Enkele pleegkinderen die geplaatst waren in een netwerkgezin vertelden in een belevingsonderzoek over conflicten tussen hun pleegouders en ouders evenals over vetes tussen andere familieleden (Clé, Van Holen, & Vanderfaeillie, 2016). Verder is onduidelijk of een netwerkplaatsing voor ouders makkelijker te aanvaarden is. Keller et al. (2001) en Holtan et al. (2005) menen van wel, Strijker et al. (2003) vonden geen verschil in attitudes ten opzichte van de pleegouders tussen bestands- en netwerkplaatsingen.

Gedragsproblemen

Er wordt geregeld aangegeven dat netwerkplaatsingen de kans op aanpassingsproblemen verkleinen en daardoor tot minder gedragsproblemen leiden. In internationaal onderzoek wordt dan ook vaak teruggevonden dat pleegkinderen in netwerkplaatsingen minder gedragsproblemen vertonen dan kinderen in een bestandsplaatsing (Winokur et al, 2014; ubowitz et al., 1994; Holtan et al., 2005; Keller et al., 2001; Holtan, Rønning, Hadegård & Sourander, 2005; Keller, Wetherbee, Le Prohn, Payne, Sim & Lamont, 2001). Winokur et al (2014) vonden dat kinderen in een bestandsplaatsing anderhalf keer meer internaliserende- als externaliserende gedragsproblemen vertoonden.

Vlaamse en Nederlandse studies laten een ander beeld zien. Zo werd er geen verschil gevonden in de door pleegouders gerapporteerde emotionele en gedragsproblematiek van pleegkinderen uit bestands- en netwerkgezinnen (Bastiaensen, 2001; Strijker & Van Oijen, 2006; Strijker et al., 2003). Recent Vlaams onderzoek vond minder gedragsproblemen bij netwerkpleegkinderen, maar na verdere analyse bleek dit verschil aan het aantal voorgaande uithuisplaatsen te wijten. Pleegkinderen met meer verplaatsingen vertoonden meer gedragsproblemen en deze pleegkinderen werden vaker in bestandgezinnen geplaatst (Vanschoonlandt, Vanderfaeillie, Van Holen, De Maeyer, & Andries, 2012). Netwerkpleegkinderen bleken ook minder traumatische stresssymptomen te vertonen dan bestandspleegkinderen (Vanderfaeillie, Vanschoonlandt, Van Holen, De Maeyer & Robberechts, 2014). Ook dit kan te wijten zijn aan verschillen in voorgeschiedenis eerder dan aan het soort plaatsing.

Continuïteit, breakdown en hereniging

In bepaalde internationale studies wordt teruggevonden dat de kans op breakdown groter is voor kinderen in bestandspleegzorg (Chamberlain et al., 2006; James, 2004; Usher, Randolph & Gogan, 1999, Konijn et al., 2019). Chamberlain et al. (2006) vonden dat de kans op een breakdown drie keer groter was. Ook hier wordt in Vlaams en Nederlands onderzoek andere resultaten gevonden. Vanderfaeillie, Van Holen, & Coussens (2008) vonden dat plaatsingen in bestandgezinnen minder breakdown kenden. Daarnaast werden in andere onderzoeken (Strijker & Zandberg, 2004; Vanderfaeillie et al. (2018; Oosterman, Schuengel, Slot, Bullens en Doreleijers, 2007), geen verband gevonden tussen het type pleeggezin en de kans op breakdown.

Ontwikkeling

Dalm (2009) onderzocht de ontwikkeling van pleegkinderen. Het viel op dat kinderen geplaatst in een netwerkpleeggezin een minder problematische achtergrond hebben. Bij kinderen in bestandspleegzorg was mishandeling vaker de reden voor plaatsing en hun ouders hadden waker een psychische of verslavingsproblematiek. Kinderen in netwerkpleegzorg hadden minder ontwikkelingsachterstanden en hadden op minder medische problemen. Opvallend is wel dat bij een latere meting er niet langer een verschil was in de ontwikkeling tussen kinderen in netwerk- en bestandspleegzorg.

Conclusie

Uit wetenschappelijk onderzoek is geen eenduidige voorkeur te besluiten voor netwerk- of bestandsplaatsingen. Beide plaatsingstypes hebben hun eigen sterktes en zwaktes en er moet steeds afgewogen worden wat voor een bepaald pleegkind de beste optie is (Schlonsky & Berrick, 2001). Een netwerkpleeggezin heeft al een band met het kind en kan in veel gevallen een gekende omgeving bieden, maar kan ook moeilijke familiale of sociaaleconomische omstandigheden hebben. Bestandspleeggezinnen zijn getraind om het pleegkind een veilige omgeving te bieden, maar hebben geen bestaande band met het kind en geen gekende omgeving (Schlonsky & Berrick, 2001). Bij een netwerkpleeggezin is het aan te raden voldoende aandacht te besteden aan de relatie tussen ouders en pleegzorgers.

Bibliografie

- Bastiaensen, P. A. C. M. (2001). *Belaste pleegouders en verscheurde gezinnen. Onderzoek naar de wijze waarop pleegouders de opvoedingssituatie beleven en pleegkinderen de relatie met het pleeggezin en het gezin van oorsprong beleven* (Academisch Proefschrift). Nijmegen, Nederland: Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Berrick, J. D. (1997). Assessing quality of care in kinship and foster family care. *Family relations*, 273-280.
- Chamberlain, P., Price, J. M., Reid, J. B., Landsverk, J., Fisher, P. A., & Stoolmiller, M. (2006). Who disrupts from placement in foster and kinship care?. *Child abuse & neglect*, 30(4), 409-424.
- Clark, J. (1995). *Kinship foster care: An overview of research findings and policy-related issues*. Pennsylvania, PA: Pennsylvania State University.
- Clé, A., Van Holen, F., & Vanderfaellie, J. (2016). *Eindrapport: een onderzoek naar de beleving en de begeleidingsnoden van pleegkinderen* [PDF]. Brussel: Vrije Universiteit Brussel. Geraadpleegd via https://jongerenwelzijn.be/assets/docs/ons/studies-onderzoeken/belevingsonderzoek_pleegzorg_vub.pdf.
- Dalm, V. A. C. B. (2009). *Netwerkpleeggezinnen en bestandspleeggezinnen (Master thesis)*. Leiden, Nederland: Universiteit Leiden, Afdeling Orthopedagogiek.
- Dubowitz, H., Feigelman, S., Harrington, D., Starr Jr, R., Zuravin, S., & Sawyer, R. (1994). Children in kinship care: How do they fare?. *Children and Youth Services Review*, 16(1-2), 85-106.
- Ehrle, J., & Geen, R. (2002). Kin and non-kin foster care—findings from a national survey. *Children and Youth Services Review*, 24(1-2), 15-35.
- Goertzen, A., Chan, A. S., & Wolfson, G. K. (2007). Kith and kin care: A review of the literature. *Research Review*, 1(2), 67-80.
- Holland, S., Faulkner, A., & Perez-del-Aguila, R. (2005). Promoting stability and continuity of care for looked after children: a survey and critical review. *Child & Family Social Work*, 10(1), 29-41.
- Holtan, A., Rønning, J. A., Handegård, B. H., & Sourander, A. (2005). A comparison of mental health problems in kinship and nonkinship foster care. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 14(4), 200-207.
- Iglehart, A. P. (1994). Kinship foster care: Placement services and outcome issues. *Children and Youth Services Review*, 16, 107-122.
- Iglehart, A. P. (2004). Kinship foster care: Filling the gaps in theory, research, and practice. *Children & Youth Services Review*, 26, 613 - 621.
- James, S. (2004). Why do foster care placements disrupt? An investigation of reasons for placement change in foster care. *Social service review*, 78(4), 601-627.
- Keller, T. E., Wetherbee, K., Le Prohn, N. S., Payne, V. H., Sim, K. E., & Lamont, E. R. (2001). Competencies and problem behaviors of children in family foster care: Variations by kinship placement status and race. *Children and Youth Services Review*, 23, 915 -940.

- Konijn, C., Admiraal, S., Baart, J., van Rooij, F., Stams, G. J., Colonnese, C., ... & Assink, M. (2019). Foster care placement instability: A meta-analytic review. *Children and Youth Services Review*, 96, 483-499.
- Oosterman, M., Schuengel, C., Slot, N. W., Bullens, R. A. R., & Doreleijers, T. A. H. (2007). Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 29(1), 53 -76
- Oosterman, M., Schuengel, C., Slot, N. W., Bullens, R. A. R., & Doreleijers, T. A. H. (2007). Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 29(1), 53 -76
- Schlonsky, A., & Berrick, J. (2001). Assessing and promoting quality in kin and nonkin foster care. *Social Service Review*, 75(1), 60-83.
- Strijker, J., & Van Oijen, S. (2006). (On)gelijkenis van pleegouder en pleegkind in hun rapportage van probleemgedrag. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek, Kinderpsychiatrie en Klinische kinderpsychologie*, 31, 69 - 81.
- Strijker, J., & Zandberg, T. (2004). Over-Leven in de pleegzorg. *Pedagogiek*, 24(3), 230-245.
- Strijker, J., Zandberg, T., & van der Meulen, B. F. (2003). Kinship foster care and foster care in the Netherlands. *Children and Youth Services Review*, 25, 843-862.
- Usher, C. L., Randolph, K. A., & Gogan, H. C. (1999). Placement patterns in foster care. *Social Service Review*, 73, 22-36.
- Van Holen, F., Belenger, L., Carlier, E., Potoms, B., & Vanderfaeillie, J. (2018). Short-term family foster care in Flanders. An exploratory study into the factors associated with family reunification decisions. *Children and Youth Services Review*, 94, 699-708.
- Vanderfaeillie, J., Van Holen, F., & Coussens, S. (2008). Why do foster care placements break down? A study into the factors influencing foster care placement breakdown in Flanders. *International Journal of Child and Family Welfare*, 11(2-3), 77-87.
- Vanschoonlandt, F., Van Holen, F., Vanderfaeillie, J., De Maeyer, S., & Andries, C. (2014). Flemish foster mothers' perceptions of support needs regarding difficult behaviors of their foster child and their own parental approach. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 31(1), 71-86.
- Vanschoonlandt, F., Vanderfaeillie, J., Van Holen, F., De Maeyer, S., & Robberechts, M. (2014). De effecten op traumatische stressproblemen van een pleegouderinterventie voor kinderen met externaliserende gedragsproblemen. *Kind & Adolescent*, 35(3), 189-204.
- Wilson, D. B., & Chipungu, S. S. (1996). Special issue kinship care. *Child Welfare*, 75(5), 387-395.
- Winokur, M., Holtan, A., & Batchelder, K. E. (2014). Kinship care for the safety, permanency, and well-being of children removed from the home for maltreatment: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 10(1), 1-292.